

РЕФОРМИТЕ НАСПРОТИ ПРАВАТА

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN OTBORENO
SOCIETY ОПОШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ И НИВНИТЕ СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Издавач:

Фондација Отворено општество – Македонија

За издавачот:

Фани Каранфилова - Пановска

Уредници:

Нада Наумовска

Данче Даниловска – Бајдевска

Автор:

Воислав Стојановски

Билјана Треневска

Дизајн:

КОМА

Лектура:

Абакус

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

351:340.13(497.7)

СТОЈАНОВСКИ, Воислав

Телата за човекови права на Обединетите нации и нивните согледувања и препораки за Република Македонија / [автори Воислав Стојановски, Билјана Треневска ; уредници: Нада Наумовска, Данче Даниловска - Бајдевска]. - Скопје : Фондација Отворено општество - Македонија, 2017. - 56 стр. ; 21 см. - (Реформите наспроти правата ; кн.5)

ISBN 978-608-218-255-1

1. Треневска, Билјана [автор]

а) Македонија - Човекови права и слободи - Усогласување - Европска Унија

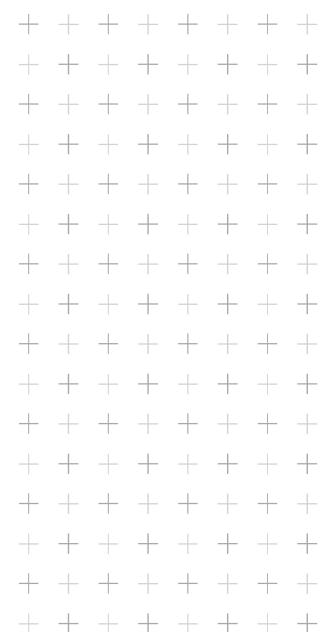
COBISS.MK-ID 103856906

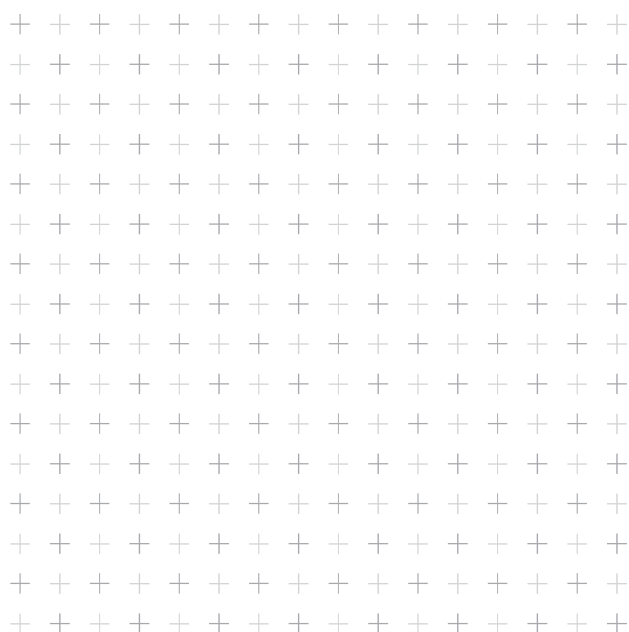

СОДРЖИНА

КРАТЕНКИ	9
I. ВОВЕД	11
II. МЕТОДОЛОГИЈА	13
III. СИСТЕМОТ НА МЕЃУНАРОДНИ ДОГОВОРИ НА ОН ВО ОБЛАСТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА	15
1. ОСНОВНИ МЕЃУНАРОДНИ ДОГОВОРИ НА ОН ВО ОБЛАСТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА	16
2. ТЕЛА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА ОН	18
3. ПОСТАПКА ПРЕД ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА.....	20
3.1 Извештај, список со прашања и писмени одговори	22
3.2 Дијалог, завршни согледувања и следење.....	23
3.3 Вклученост на други чинители и засегнати страни	24
3.4 Други постапки на телата за човекови права.....	24
4. НАПОРИ ЗА ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЕФЕКТИВНОСТА НА ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА.....	25

IV. ЧИНИТЕЛИ И ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	27
1. МЕЃУРЕСОРСКО ТЕЛО ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	28
1.1 Надлежности и активности на Меѓуресорското тело.....	28
1.2 Оддел за човекови права и соработка со НВО при МНР	30
1.3 Експертска група.....	30
2. НАЦИОНАЛНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	31
3. КАНЦЕЛАРИЈАТА НА ПОСТОЈАНИОТ КООРДИНАТОР НА ОН ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	32
4. ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО	32
V. СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ НА ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА ОН ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	35
VI. ЗАКЛУЧОК	51
VII. ПРЕПОРАКИ	53

Едицијата „Реформите наспроти правата“ содржи 5 тематски правни анализи изработени во текот на 2016 година како дел од потпрограмата „Алтернативни закони и политики“ на Фондацијата Отворено општество – Македонија, чија основна цел беше да ги регистрира појавите на ретроградни практики и политики во областите значајни за владеењето на правото и човековите права. Анализите даваат и препораки за надминување на воочените проблеми и претставуваат добра основа за отворање дебата за враќањето на македонското општество на евроинтегративниот пат.

„Реформите наспроти правата“ ги опфаќа следниве теми: **(1)** Ефикасноста на независните механизми за човекови права во Република Македонија; **(2)** Регулаторни тела – успешна придобивка?; **(3)** Имплементација на пресудите на Европскиот суд за човекови права против Република Македонија; **(4)** Определување на поимот „јавен интерес“ – анализа и критички осврт на „јавниот интерес“ во македонскиот правно-политички контекст; **(5)** Телата за човекови права на Обединетите нации и нивните согледувања и препораки за Република Македонија.

Ставовите на авторите содржани во едицијата „Реформите наспроти правата“ не ги претставуваат и отсликуваат секогаш ставовите на ФООМ.

КРАТЕНКИ

CEDAW	Комитет за елиминација на дискриминацијата врз жените
CESCR	Комитет за економски, социјални и културни права
CERD	Комитет за елиминација на расната дискриминација
CCPR	Комитет за граѓански и политички права
CAT	Комитет против тортура
CRC	Комитет за правата на детето
CRPD	Комитет за правата на лицата со попреченост
HRC	Совет за човекови права
НП	Народен правобранител
НВО	Невладини организации
МНР	Министерство за надворешни работи
ОН	Обединети нации
РМ	Република Македонија

I. ВОВЕД

Веднаш по стекнувањето на статусот држава членка на Обединетите нации (ОН) во 1993 година, Република Македонија го започна процесот на пристапување кон најважните меѓународни договори за човекови права на оваа организација. По пат на сукцесија¹ и ратификација, седум од деветте основни меѓународни договори на ОН денес претставуваат составен дел од домашниот правен поредок. Според Уставот на РМ, правата и слободите што произлегуваат од меѓународните договори претставуваат темелни вредности на уставниот поредок и се поставени високо во хиерархијата на правните акти, односно, не може да се менуваат преку закони.

¹ Според Виенската конвенција за сукцесија на државите во однос на договорите од 1978 година, „сукцесија на државите“ означува замена на една држава со друга држава во однос на одговорноста во меѓународните односи на одредена територија. По распаѓањето на СФРЈ, како земја претходник, Република Македонија пристапи кон шест договори за човекови права на ОН како земја наследник.

Во моментот, Советот за човекови права и седум комитети на ОН го следат исполнувањето на обврските на Република Македонија (РМ) што произлегуваат од меѓународните договори. Советот е меѓувладино тело составено од четириесет и седум држави и е одговорно за промоција и заштита на човековите права низ целиот свет. Од друга страна, комитетите се неполитички тела составени од независни експерти. Следењето се однесува на начинот на кој државата ги исполнува обврските што произлегуваат од меѓународните договори, и следствено на тоа, комитетите на ОН даваат препораки за понатамошно дејствување во насока на целосно исполнување на тие обврски.

Целите на оваа анализа се:

- 1) да ги елаборира накучо важечките меѓународни договори во Република Македонија;
- 2) да ги претстави телата и постапките за следење на нивната имплементација;

3) да ги идентификува најзначајните чинители и засегнати страни вклучени во процесот на внатрешно и надворешно следење и известување за Република Македонија;

4) да ги издвои најзначајните препораки упатени кон државата, со посебен осврт на препораките повторени од три или повеќе тела за човекови права;

5) да даде брз и разбирлив приказ на најзначајните проблеми во областа на човековите права и слободи;

6) да даде одговор на прашањето за ефективност на целокупниот процес, од меѓународен и од национален аспект;

7) да утврди препораки за подобрување на процесот, за државата и за другите чинители.

II. МЕТОДОЛОГИЈА

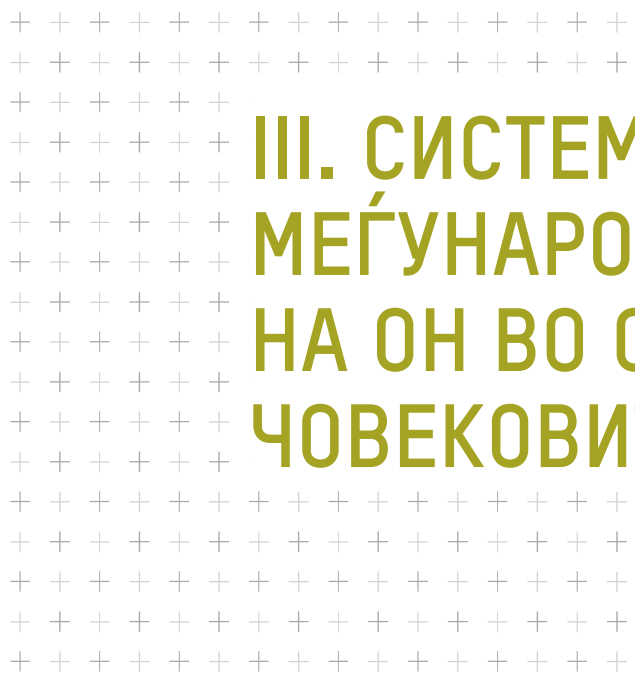
Оваа анализа се темели на: **1)** правно истражување; **2)** претходното искуство на авторот во составување извештаи во сенка и нивно доставување до ОН; **3)** учеството на консултативни состаноци и подготвителни седници на телата на Обединетите нации во Женева, директно и преку видеолинк; **4)** интервјуа со чинители и засегнати страни.

Правното истражување се занимаваше со: идентификација и анализа на таканаречените „основни договори“ на ОН кои се однесуваат на човековите права; утврдување на временскиот период и актите за нивно потпишување и ратификација од страна на РМ; анализа на првичните и периодичните извештаи, подготвени и испратени до ОН од страна државата, како и на завршните согледувања и препораките од ОН за РМ; анализа на законските и подзаконските акти што се однесуваат на суштествените и процесните аспекти од соработката на РМ со телата за човекови права на ОН; преглед на интерните акти за начинот на работа на овие тела и постапката што се води пред нив; и анализа на извештаи, резолуции и упатства објавени од ОН, а поврзани со процесот на известување и следење на исполнувањето на меѓународните обврски.

При подготовката на оваа анализа е користено и емпириското, односно, претходното искуствено сознание на авторот во составување и доставување извештаи во сенка и список на прашања до ОН, како и искуството од учество на консултативни состаноци и подготвителни седници на телата на ОН. Овие активности беа спроведени во периодот 2013 – 2017 година, а се однесуваа на координација на триесетина граѓански организации за време на процесот на известување за обврските на државата во рамки на Универзалниот периодичен преглед (УПП) на ОН, кои ги разгледува Советот за човекови права на ОН, и во рамки на Конвенцијата против тортура, кои ги разгледува Комитетот против тортура. Авторот има учествувало со свои забелешки и наоди во поднесувањето извештаи кон меѓународните пактови за граѓански и политички права, и за економски, социјални и културни права, до соодветните комитети. Од голема корист за анализата беа учествата на подготвителната сесија за разгледување на УПП во Женева во 2014 година, консултативната седница за извештајот на РМ пред Комитетот против тортура, преку видеолинк во 2015 година, и на консултативната седница на истиот комитет во врска со заштитата на бегалците и мигрантите од тортура, одржана во Женева во 2017 година.

Со цел вклучување на знаењата, ставовите и укажувањата на засегнатите страни во известувањето и следењето на со-

стојбата со човековите права, направени беа седум интервјуа со претставници од државни институции, Обединетите нации и од граѓанскиот сектор. Учесници во интервјуата беа: Иџет Мемети, Народен правобранител на РМ; Силва Пешиќ од Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во РМ; Светлана Гелева и Евгенија Илиева од Министерството за надворешни работи; Карин Бенингер-Будел од Светската организација против тортура; Драшко Костовски од Асоцијацијата за здравствена едукација и истражување (ХЕРА); и Неда Чаловска Димовска од Хелсиншкиот комитет за човекови права. Интервјуата беа спроведени во Скопје и во Женева. Главните теми се однесуваа на: вклученоста на институциите во работата на Меѓуресорското тело за човекови права и неговата работна група; статусот на потпишани и ратификувани меѓународни договори и плановите за пристапување кон нератификувани договори; соработката меѓу независните институции за човекови права, граѓанскиот сектор, телата на ОН и државните органи; личните искуства поврзани со подготовка и испраќање поднесоци и извештаи до ОН; завршните согледувања, заклучоци и препораки на ОН за РМ; личните видувања за заклучоците на ОН и за спроведувањето на препораките дадени од телата за човекови права од страна на државата; проблемите и предизвиците во системот за известување и следење, од домашен и од меѓународен аспект.

III. СИСТЕМОТ НА МЕЃУНАРОДНИ ДОГОВОРИ НА ОН ВО ОБЛАСТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

Првите обиди за формирање глобален систем за заштита на човековите права се направени уште во далечната 1919 година, по крајот на Првата светска војна, кога се основани Друштвото на народите и Меѓународната организација на трудот како негова агенција. Целите на овие меѓународни тела се ограничување на ужасите на војната, укинување на трговијата со луѓе и ропството, заштита на работничките и малцинските права, и постигнување еднаквост меѓу мажите и жените. И покрај напорите за формирање меѓународни механизми за постигнување на овие цели, основањето на Друштвото на народите се смета како неуспешен обид за воспоставување меѓународен систем за заштита на човековите права.

Современата епоха во областа на меѓународното право започнува по завршувањето на Втората светска војна, со усвојувањето на Повелбата на ОН од 1945 година, како основачки договор на оваа меѓународна организација. Почитувањето на основните човекови права и слободи е вградено во преамбулата на оваа повелба, а нивната универзалност провејува низ преостанатите одредби на овој договор. Во 1948 година е усво-

ена Универзалната декларација за човекови права која ги содржи правата што им припаѓаат на сите човечки суштества непосредно по нивното раѓање. Државите членки на ОН го прославуваат денот на нејзиното усвојување (10ти декември) како Ден на човековите права. Иако, поради неговиот карактер на декларација, овој документ се смета за необврзувачки за државите потписнички, постои меѓународен консензус дека таа е дел од обичајното право.² Универзалната декларација претставува основа врз која се надградуваат сите подоцна усвоени обврзувачки меѓународни договори во областа на човековите права.

1. ОСНОВНИ МЕЃУНАРОДНИ ДОГОВОРИ НА ОН ВО ОБЛАСТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

Од 1965 година до денес, на ниво на ОН усвоени се девет меѓународни договори и девет факултативни протоколи во областа на човековите права.³ Дел од овие договори и протоколи обезбедуваат универзални права за сите луѓе, дел се однесуваат на правата на одредени ранливи групи во општеството (жени, деца, работници мигранти и лица со попреченост), додека дел предвидуваат заштита од повреда на определени права (дискриминација, тортура и присилно исчезнување). Подолу се наведени сите девет договори и факултативни протоколи.

- + Меѓународна конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација (1965)
- + Меѓународен пакт за економски, социјални и културни права (1966)⁴
- + Меѓународен пакт за граѓански и политички права (1966)⁵

² Види, на пр., KAYE, S. and PIOTROWIZ, R. Human Rights in International and Australian Law. Chatswood, N.S.W.: Butterworths Australia, 2000. стр. 30

³ Достапни во следнава збирка на англиски јазик: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/CoreInternationalHumanRightsTreaties_en.pdf

⁴ Факултативен протокол од 2008 година.

⁵ Факултативен протокол од 1966 година и Втор факултативен протокол од 1989 за укинување на смртната казна.

- + Конвенција за елиминирање на сите форми на дискриминација врз жените (1979)⁶
- + Конвенција за заштита од тортура и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување (1984)⁷
- + Конвенција за правата на детето (1989)⁸
- + Меѓународна конвенција за заштита на правата на сите работници мигранти и членовите на нивните семејства (1990)
- + Конвенција за правата на лица со попреченост (2006)⁹
- + Меѓународна конвенција за заштита на сите лица од присилно исчезнување (2006)

Факултативните протоколи на меѓународните договори се усвојуваат по усвојувањето на основните договори и претставуваат договори сами по себе. Обично тие обезбедуваат постапки што се однесуваат на основниот договор или материјално го дополнуваат договорот. Постапките

6 Факултативен протокол од 1999 година.

7 Факултативен протокол од 2002 година.

8 Факултативен протокол од 2000 година кој се однесува на вклучувањето на децата во вооружени конфликти, Факултативен протокол од 2000 година кој се однесува на продажбата на деца, детската проституција и детската порнографија, и Факултативен протокол од 2014 година за постапката за поднесување претставки.

9 Факултативен протокол од 2006 година.

што ги обезбедуваат факултативните протоколи најчесто се однесуваат на постапки за поднесување претставки до комитетите за човекови права на ОН од страна на физички лица, групи лица или нивни застапници против држава членка на ОН. Преку пристапување кон некои од факултативните протоколи, државите прифаќаат меѓународни истражни постапки на нивна територија доколку комитетите се сомневаат дека постојат сериозни или систематски повреди на човековите права.

Преку сукцесија или ратификација, Република Македонија има пристапено кон седум од деветте меѓународни договори и кон шест од деветте факултативни протоколи.¹⁰ Меѓународната конвенција за заштита на сите лица од присилно исчезнување од 2006 година е потпишана во 2007 година, но сè уште не е ратификувана од страна на Собранието. Меѓународната конвенција за заштита на правата на сите работници мигранти и членовите на нивните семејства од 1990 година воопшто не е потпишана. Факултативниот протокол кон Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права од 1966 година и Факултативниот протокол за постапката за поднесување претставки кон Конвенцијата за правата на детето од 1989 година се потпишани во 2013, односно, 2014 година, но сè уште не се рати-

10 Моменталниот статус во однос на потпишани и ратификувани договори и протоколи е достапен на <http://indicators.ohchr.org/>

фикувани од страна на Собранието. Иако ја има ратификувано Меѓународната конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација од 1965 година, Република Македонија има поднесено изјава¹¹ преку која не прифаќа претставки од физички лица или групи лица. Исклучок од ваквата изјава е можен кога е утврдено дека за суштината на претставката не се води друга меѓународна истрага или постапка за спогодување.

2. ТЕЛА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА ОН

По пристапувањето кон одреден меѓународен договор, државите членки на ОН се обврзуваат да ги спроведат обврските кои произлегуваат од одредбите на договорот, како и периодично да ги известуваат телата за човекови права на ОН за степенот на почитување на преземените обврски. Сите девет меѓународни договори предвидуваат основање засебен комитет кој работи во областа на која се однесува договорот (на пр.: Совет за човекови права, Комитет за правата на детето, Комитет за присилно исчезнување итн.).¹² Иако постојат девет основни меѓународни договори, основани се десет комитети. Причината за тоа е основањето два комитета во областа на заштитата од тортура и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување, односно Комитет против тортура и Поткомитет за превенција од тортура и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување. Првиот произлегува од Конвенцијата од 1984 година, додека вториот поткомитет е основан со Факултативниот протокол кон Конвенцијата од 2002 година. Во комитетите членуваат десет до дваесет и пет членови кои се независни експерти, назначени од страна на државите член-

11 Доколку некои од одредбите на меѓународните договори предвидуваат можност за поднесување изјава (т.н. декларација или резервација), државите кои пристапуваат кон таквиот договор имаат право да се оградат од обврските што произлегуваат единствено од таквите одредби.

12 Целосен список и повеќе детали за секое тело за човекови права на ОН одделно се достапни на: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>

ки на ОН. Членовите не добиваат плата за својот ангажман, но ОН им ги надоместува трошоците за присуство на седниците на кои го разгледуваат спроведувањето на договорните обврски од страна на државите членки.

Покрај овие комитети, значајно тело за заштита на човековите права во системот на ОН е и Советот за човекови права. За разлика од експертскиот состав и независниот статус на комитетите, Советот е меѓувладино и политичко тело составено од четириесет и седум држави, и е одговорно за промоција и заштита на човековите права во целиот свет. Една од основните дејности на Советот е спроведување на Универзалниот периодичен преглед (УПП) преку разгледување и документирање на генералната состојба со промоцијата, почитувањето и заштитата на човековите права во државите членки на ОН.¹³ Иако преку него се разгледуваат теми од сите области на човековите права, тој не е замислен како замена на постојниот систем на комитети. Како најнов инструмент воспоставен во 2006 година, Универзалниот периодичен преглед се стреми кон подобрување на генералната состојба со човековите права во светот и

им нуди на државите техничка помош за подобрување на капацитетите, за успешно справување со предизвиците што произлегуваат од почитувањето на човековите права и за споделување на најдобрите практики во областа на човековите права.¹⁴ Покрај оваа активност, во рамки на своите „посебни постапки“ Советот за човекови права врши посети на државите членки, испраќа претставки до државите во случај на сериозни повреди на човековите права, работи на покренување на јавната свест, итн.

¹⁴ Повеќе детали се достапни на: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/BasicFacts.aspx>

¹³ Повеќе детали се достапни на: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRMain.aspx>

3. ПОСТАПКА ПРЕД ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

По пристапувањето кон меѓународните договори за човекови права на ОН, државите членки се обврзани да поднесуваат првичен извештај и периодични извештаи до соодветните комитети. Во зависност од предметниот меѓународен договор, првичните извештаи се испраќаат во период од една до две години по потпишувањето, додека периодичните извештаи се испраќаат на секои четири, односно, пет години. Оваа активност ја спроведуваат сите комитети, со исклучок на Поткомитетот против тортура и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување. Комитетите подготвуваат насоки наменети за државите при подготовката на нивните национални извештаи.¹⁵ Графиконот подолу дава приказ на циклусот низ кој поминува извештајот, почнувајќи од неговото поднесување, разгледување, сè до следењето на препораките што произлегле на крајот од процесот:

1. Државата го подготвува и го испраќа извештајот до соодветниот комитет.
2. Комитетот испраќа список со прашања до државата (можност за вклучување на НВО, национални механизми за заштита на човековите права и институции од ОН).

3. Државата испраќа одговори на прашањата од комитетот.
4. Се води конструктивен дијалог меѓу комитетот и делегатите на државата за време на седница на комитетот (можност за вклучување на НВО, национални механизми за заштита на човековите права и институции од ОН).
5. Комитетот ги објавува своите заклучни согледувања кои вклучуваат препораки.
6. Започнува постапка за следење на препораките (можност за вклучување на НВО, национални механизми за заштита на човековите права и институции од ОН).

¹⁵ Збирката на насоки од сите комитети е достапна на: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/TB/HRI-GEN-2-REV-6_en.doc

3.1 Извештај, список со прашања и писмени одговори

Подготовката и испраќањето на националниот извештај не претставува само исполнување на обврската на државата за рапортирање кон ОН, туку и можност државите да го проценат нивото на почитување на човековите права на нивната територија. Извештајот им служи на државите: **а)** да добијат сеопфатен преглед за усогласеноста на домашното со меѓународното право; **б)** да го следат прогресот на уживањето на правата предвидени во меѓународните договори; **в)** да идентификуваат проблеми и недостатоци во имплементацијата на меѓународните договори; **г)** да ги проценат идните потреби и цели за поефективна имплементација на договорите; и **д)** да планираат и развиваат соодветни политики за постигнување на тие цели.¹⁶ Списокот со прашања им овозможува на комитетите од државите да добијат дополнителни информации или појаснувања за одредени нејасности содржани во извештајот.

Во последниве неколку години повеќето комитети почнаа да применуваат поедноставена постапка за разгледување на извештаите. Оваа нова постапка ја започна Комитетот против тортура во 2007 година, и таа беше усвоена како факултативна

од Советот за човекови права во 2009 година. Поедноставената постапка предвидува испраќање список со прашања пред добивањето на извештај од страна на државата. Со испраќањето на писмените одговори се смета дека државата го подготвила периодичниот извештај. На овој начин се спојуваат чекорите еден и два опишани во графиконот даден погоре, се постигнува фокусирано рапортирање, а постапката ја олеснува работата како на државите, така и на комитетите.¹⁷

Поедноставената постапка предвидува користење на таканаречен „основен заеднички документ“ кој државите го испраќаат заедно со извештајот до соодветниот комитет. Основниот заеднички документ треба да содржи информации од генерална и фактичка природа кои можат да бидат корисни за сите или за неколку комитети. Според упатствата од ОН, овој извештај треба да се осврне на:

- а)** политичкиот, правниот, социјалниот, економскиот и културниот контекст во државата,
- б)** нејзините демографски карактеристики,
- в)** начинот на државно уредување.¹⁸

¹⁶ The United Nations Human Rights Treaty System, New York and Geneva 2012, стр. 24, достапно на: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet30Rev1.pdf>

¹⁷ Повеќе детали се достапни на: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/SimplifiedReportingProcedure.aspx>

¹⁸ Повеќе детали во Harmonized Guidelines on Reporting under the International Human Rights Treaties, Including Guidelines on a Core Document and Treaty-Specific Documents (HRI/GEN/2/Rev.6), достапни на www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/hri-gen-2-ccpr.doc

3.2 Дијалог, завршни согледувања и следење

По испраќањето на националниот извештај и евентуалните одговори на списокот со прашања, државата испраќа свои претставници да присуствуваат на пленарната седница закажана од соодветниот комитет за разгледување на извештајот. Вообичаено, претседавачот на комитетот го поканува шефот на државната делегација да го презентира извештајот, по што членот известител за државата и другите членови на комитетот даваат свои коментари и согледувања и поставуваат прашања. Овој процес се нарекува „конструктивен дијалог“ и има за цел да ѝ помогне на државата во насока на ефективно исполнување на обврските што произлегуваат од меѓународните договори. Дијалогот вообичаено трае шест часа, често за време на две сесии, понекогаш распределени во текот на два дена. Иако процесот не е акузаторен, односно, улогата на комитетите не е да дадат суд за исполнувањето или неисполнувањето на обврските, во практиката дијалогот понекогаш прозвучува како контрадикторна постапка во која членовите на комитетите користат строг дипломатски речник доколку државите не се придржуваат кон преземените обврски.

По разгледувањето на извештајот и по дијалогот за него, комитетот ги објавува своите завршни согледувања во кои се содржани препораки за државата.

Завршните согледувања содржат потврда за позитивните чекори што државата ги преземала за исполнување на обврските и забелешки во областите во кои постои загриженост поради неисполнените обврски. Препораките за областите во кои државата треба да обезбеди напредок вообичаено се куси и прецизни. Комитетите очекуваат од државата да го преведе документот што ги содржи согледувањата и препораките на официјалниот јазик или јазици на таа држава, со што би се развила јавна дебата за нивно спроведување на национално ниво.

И покрај тоа што извештајот е целосно разгледан и произлегле препораки од него, процесот не е целосно завршен, односно, тој продолжува со следење на државата во однос на исполнувањето или неисполнувањето на препораките. Следењето примарно се одвива преку разгледување на следниот периодичен извештај кога комитетите се навраќаат на претходниот извештај, со цел да утврдат дали државата ги спровела препораките содржани во него. По објавувањето на заклучните согледувања и препораки, некои тела за човекови права испраќаат дополнителни прашања кои државата треба да ги одговори во рок од една година. Некои комитети испраќаат свој член во посета на државата, доколку таа се согласува да го покани, со цел да ја утврди реалната состојба на терен, во смисла на исполнување на упатените препораки.

3.3 Вклученост на други чинители и засегнати страни

За време на постапката пред телата за човекови права постои можност за вклучување здруженија (домашни и меѓународни), национални механизми за заштита на човековите права и институции на ОН (агенции и други меѓувладини тела). Ваквото вклучување е поттикнато од комитетите на кои им е од особена важност да добијат дополнителни информации за состојбата со човековите права во државите чии извештаи ги разгледуваат. Другите чинители и засегнати страни се вклучуваат преку: **а)** испраќање извештаи во сенка; **б)** испраќање предлог-прашања што подоцна може да се најдат на списокот со прашања подготвен од комитетите; **в)** консултации со членовите на комитетите, преку присуство состаноци или видеоврска, пред разгледување на националните извештаи; **г)** испраќање коментари и забелешки во врска со заклучните согледувања на комитетите. Дополнително, за време на пленарните седници на некои од комитетите, другите чинители и засегнати страни можат да испратат свои претставници во својство на набљудувачи.

3.4 Други постапки на телата за човекови права

Покрај активностите опишани погоре кои се поврзани со разгледувањето на националните извештаи, некои од комитетите разгледуваат и петиции од физички лица против државите, спроведуваат истражни постапки доколку се сомневат дека во некоја држава се случуваат сериозни повреди на човековите права, издаваат итни предупредувања или препораки за дејствување до државите, остваруваат посети за спречување злоупотреба на човековите права, можат да истражуваат повреди на меѓународните договори од страна на некоја држава по претставка на друга држава, издаваат генерални коментари како начин на толкување на одредбите од договорите, итн.

4. НАПОРИ ЗА ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЕФЕКТИВНОСТА НА ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Иако телата што произлегуваат од системот на меѓународни договори на ОН во областа на човековите права функционираат неколку децении, тие сè уште се соочуваат со ограничена ефективност при нивните напори за подобрување на состојбата со човековите права во државите членки на ОН. Тековните проблеми поврзани со ефективноста на телата за човекови права се сумирани во Извештајот на генералниот секретар на ОН за статусот на системот на телата за човекови права од 2016 година.¹⁹ Во него се наведува дека еден од најголемите проблеми е доцнењето, односно, ненавременото испраќање извештаи од страна на државите. На почетокот на 2016 година, само дваесет и пет од вкупно сто деведесет и седум држави членки (13%) не доцнеле со испраќањето на своите извештаи. Дваесетина држави доцнат и повеќе од десет години со испраќањето периодични извештаи кон некои меѓународни договори.²⁰ Поради доцнењето, обемот на работа на некои комитети е намален на двојно помалку од предвиденото. Осум од десетте комитети разгледуваат и одлучуваат по претставки на физички лица

против државите членки на ОН. И покрај тоа што е забележано значително зголемување на поднесените претставки во периодот од 2012 до 2015 година (од 170 на 307, што претставува зголемување за 80%), бројот на претставки, имајќи го предвид бројот на земји членки на ОН, е исклучително низок. Главната причина за ваквата состојба е неинформираноста на граѓаните од државите членки за можноста да поднесуваат претставки, како и за постоењето регионални механизми (на пр., Европскиот суд за човекови права) кои во некои региони се сметаат за поефективни од механизмите на ОН.

Голем број комитети се соочуваат со поднесени, но заостанати, односно, неразгледани национални извештаи. На крајот од 2015 година, вкупниот број заостанати извештаи кај сите комитети изнесувал над 300.²¹ Покрај заостанатите извештаи, сериозен недостаток претставува и бројот на заостанати, односно нерешени претставки поднесени од физички лица или групи лица. На крајот од 2015 година, бројот на заостанати претставки кај сите комитети изнесувал 769. Ова претставува зголемување од 31% на нерешени претставки, споредено со крајот на 2013 година.²²

19 Достапен на: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/TB/TBS/A-71-118_en.pdf

20 Повеќе детали за секоја држава одделно се достапни на: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/LateReporting.aspx

21 Види Annex VII од Status of the Human Rights Treaty Body System - Supplementary Information, достапен на: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/TB/TBS/SupplementaryInformationTo_A_71_118.docx

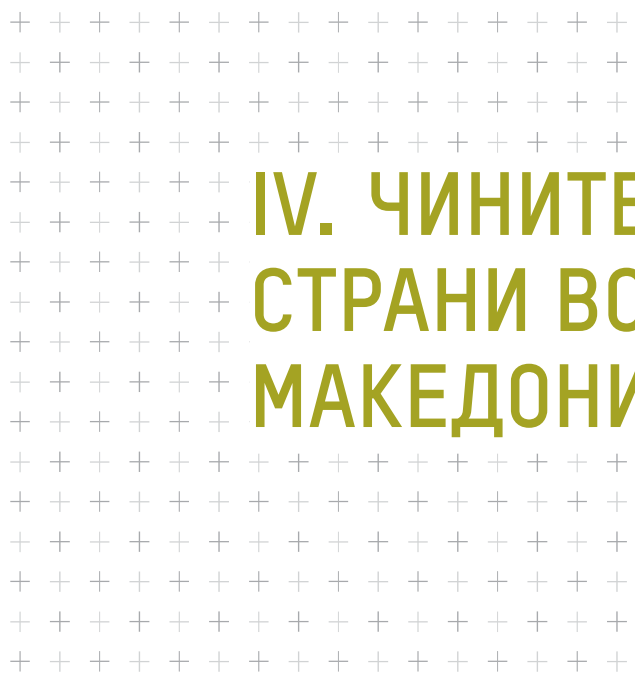
22 Ibid, види Annex IX.

Најновите решенија за унапредување на ефективност се предложени со Резолуцијата 68/268 од 2014 година на Генералното собрание на ОН.²³ Од предлозите содржани во неа може да се изведе заклучок за недоследностите со кои се соочува меѓународниот систем, како од аспект на телата за човекови права, така и од аспект на активностите на државите.

Дел од препораките се однесуваат на: **a)** користење на поедноставената постапка за известување и ограничување на бројот на прашања; **б)** изработка на сеопфатен основен заеднички документ и негово поднесување како прилог на националните извештаи; **в)** засилена соработка меѓу телата за човекови права, во насока на разработка на усогласена методологија, особено во делот на конструктивниот дијалог со државите заради максимално искористување на зададеното време на пленарните седници; **г)** усвојување куси, фокусирани и конкретни завршни согледувања и препораки од страна на комитетите.

Другите решенија вклучуваат максимум дваесет страници за секој документ усвоен од телата за човекови права, седумдесет страници за првичните државни извештаи, педесет страници за периодичните извештаи и деведесет и пет страници за основниот заеднички документ. Генералното собрание предложи и видеопренос на пленарните седници на комитетите преку интернет, можност за вклучување делегати на државите преку видеолинк и создавање видеоархива. Реализацијата на предлогот започна во 2016 година преку порталот <http://webtv.un.org/>.

²³ Strengthening and Enhancing the Effective Functioning of the Human Rights Treaty Body System, достапна на: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/TB/HRTD/A-RES-68-268_E.pdf

IV. ЧИНИТЕЛИ И ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

За успешно рапортирање и спроведување на препораките кои произлегуваат од завршните согледувања на телата за човекови права на ОН, државите треба да имаат формирано национален механизам за оваа цел. Според истражувањето на високиот комесар на Обединетите нации за човекови права, овие механизми често имаат седиште или врски во рамките на министерствата за надворешни работи.²⁴ Причината за тоа е вообичаената надлежност на овие министерства за надгледување на односите меѓу државната администрација и меѓународните и регионалните системи. Покрај националниот механизам, значајни чинители во процесот на рапортирање и следење на спроведувањето на препораките се националните институции за човекови права, Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во Република Македонија и граѓанското општество.

²⁴ National Mechanisms for Reporting and Follow-up - A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms, стр. 2, достапно на: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf

1. МЕЃУРЕСОРСКО ТЕЛО ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Со одлука на Владата на Република Македонија, во 2006 година беше формирано Меѓуресорското тело за човекови права.²⁵ Сè до 2012 година, Меѓуресорското тело беше раководено од Министерството за правда, но со нова одлука на Владата, раководењето со ова тело му е доверено на Министерството за надворешни работи.²⁶ Со решение на Владата, за раководител на телото беше определен министерот за надворешни работи,²⁷ а како членови беа назначени уште шеснаесет претставници на други министерства и државни институции.²⁸ Покрај овие седумнаесет претставници, за надворешни членови на Меѓуресорското тело се назначени претставници од четири независни државни

органи.²⁹ Телото треба да се состанува најмалку еднаш квартално и да ја информира Владата за својата работа најмалку еднаш годишно.

1.1 Надлежности и активности на Меѓуресорското тело

Меѓуресорското тело за човекови права ги врши следниве работи:

- + Јакнење на координацијата во областа на човековите права меѓу сите надлежни министерства и органи во Владата на Република Македонија.
- + Размена на информации и податоци и реализирање на препораките содржани во извештаите на надлежните комитети и други тела на Обединетите нации, Советот на Европа, Европската Унија и на други меѓународни организации.
- + Давање предлози за унапредување на законската регулатива во областа на човековите права.
- + Доставување други предлози до Владата кои се значајни за унапредување на човековите права во Република Македонија.

25 Службен весник на РМ бр. 44/2006.

26 Службен весник на РМ бр. 55/2012, 147/2012 и 55/2015.

27 Службен весник на РМ бр. 55/2015.

28 Државните секретари од министерствата за надворешни работи, за труд и социјална политика, за внатрешни работи, за образование и наука, за здравство, за финансии, за информатичко општество и администрација, за култура и за животна средина и просторно планирање. Дополнително, членови се и државните секретари во секретаријатите за европски прашања и за спроведување на Рамковниот договор, претседателот на Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи и директорите на Државниот завод за статистика, Дирекцијата за заштита на личните податоци и Агенцијата за остварување на правата на заедниците.

29 Заменикот на народниот правобранител и претседателите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Комисијата за заштита од дискриминација и Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер.

Еден од најголемите успеси на Меѓуресорското тело е фактот што преку него, Република Македонија ги има поднесено сите достасани извештаи до телата за човекови права на ОН.³⁰ Сепак, мора да се напомене дека пишувањето на извештаите примарно е работа која ја извршува експертската група во рамките на ова тело (види подолу). Други позитивни аспекти од работата на Меѓуресорското тело се иницирањето мал број постапки за потпишување на меѓународни договори и подготовката на кандидатурата на Република Македонија за избор како држава членка во Советот за човекови права на ОН, што резултираше со членство во периодот од 2014 до 2016 година.

Од друга страна, и покрај тоа што Меѓуресорското тело треба да се состанува четирипати годишно, во 2016 година тоа не одржа ниту еден состанок.³¹ Следствено на тоа, ова тело не беше во можност да поднесе годишен извештај за својата работа до Владата. Една значајна активност која ова тело би можело да ја спроведува, а не е предвидена во одлуката за неговото формирање, е изработката на акциски план кој би содржел индикатори и одредници за следење на исполнување-

то на препораките од комитетите.³² Друга значајна, но исто така, непредвидена активност е креирањето бази на податоци и систем за управување со информации. Други активности, кои доколку се спроведат, би го направиле Меѓуресорското тело ефективно, се: а) групирање на препораките според темата и споделување со државните институции надлежни за нивното исполнување; б) јавно објавување на годишниот извештај за работа; в) вклучување на претставник на граѓанското општество како надворешен член; г) и креирање веб-страница и присуство на социјалните мрежи. Имајќи предвид дека Меѓуресорското тело воопшто и не се состанува, тоа може да биде окарактеризирано како неефективен национален механизам.

30 http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/LateReporting.aspx

31 Информацијата е добиена за време на интервјуата со народниот правобранител, со претставник на Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во РМ и со претставници на Министерството за надворешни работи.

32 Види *Handbook on National Human Rights Plans of Action, Professional Training Series No. 10*, UN New York and Geneva 2002, достапен на <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training10en.pdf>

1.2 Оддел за човекови права и соработка со НВО при МНР

Заради ефективно раководење со Меѓуресорското тело за човекови права од страна на министерот за надворешни работи, координацијата на активностите на неговите членови се одвива преку Одделот за човекови права и соработка со НВО при МНР. Одделот функционира во рамките на Секторот за Обединети нации и човекови права кој, пак, е дел од Директоратот за мултилатерални односи. Во Одделот се вработени само четворица државни службеници, од кои само еден е дипломиран правник.³³ Две државни службенички, под раководство на помошник-директорка, работат на темите поврзани со известувањето до ОН за исполнувањето на обврските на Република Македонија. Одделението има значајна улога во составувањето и испраќањето на извештаите, како и во учеството или поддршката за делегациите на државата кои се вклучени во конструктивниот дијалог со телата за човекови права на ОН. Најголемиот дел од извештаите ги финализира токму овој оддел, откако до него ќе пристигнат дописи за спроведувањето на меѓународните обврски од министерствата и од други државни органи. Освен МНР, дел од извештаите ги подготвуваат и други министерства (на пр.: Министерството за правда го подго-

твува извештајот кон Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, додека Министерството за труд и социјална политика го подготвува извештајот кон Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените). Значајна активност на Одделот за човекови права и соработка со НВО при МНР е подготовката на основниот заеднички документ кој содржи информации од генерална и фактичка природа за државата (политичкиот, правниот, социјалниот, економскиот и културниот контекст, демографските карактеристики и начинот на државно уредување), кој се испраќа како прилог на сите извештаи што се поднесуваат до телата за човекови права на ОН.³⁴

1.3 Експертска група

Со одлуката за формирање на Меѓуресорското тело, Владата не формираше административен орган кој би ја поддржал работата на ова тело. Во 2015 година, со одлука на Меѓуресорското тело, формирана е експертска работна група составена од претставници (службеници) на експертско ниво од сите институции членки на Меѓуресорското тело за човекови права, со цел да се зајакне работата на телото. Основната задача на експертската група е да ги разгледува актуелните прашања и обврски на Република Македонија поврзани со состојбата со човековите права

³³ Информацијата е добиена за време на интервјуата со претставници на Министерството за надворешни работи.

³⁴ Последната верзија на овој документ е од 2013 година. Достапен на: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/CoreDocuments.aspx

во државата.³⁵ За разлика од Меѓуресорското тело за човекови права, експертската група одржала две средби во текот на 2015 и 2016 година. Сепак, тие не биле иницирани од самата експертска група или од Меѓуресорското тело, туку се одржале во рамки на обуки организирани од страна на Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во Република Македонија.³⁶ За време на обуките се направени првите обиди за групирање на препораките и за изработка на акциски план за нивно спроведување, но документите не се финализирани. Според тоа, експертската група, како и Меѓуресорското тело, не ги исполнува критериумите за ефективност и одржливост.

2. НАЦИОНАЛНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Обединетите нации налагаат владите да ги вклучат националните институции за човекови права во процесот на подготовка на националните извештаи, но ваквата вклученост не значи дека овие институции треба да известуваат во име на владите.³⁷ Од нив се бара да останат

независни од извршната власт, а нивното евентуално членство во националниот механизам не смее да биде полноправно, како на другите членови од извршната власт, односно, тие не смеат да имаат право на глас. Наспроти ваквата препорака, во периодот од 2012 до 2015 година, како полноправни членови во македонското Меѓуресорско тело за човекови права беа определени: Народниот правобранител, Комисијата за односи со верските заедници и религиозните групи, Државниот завод за статистика, Дирекцијата за заштита на лични податоци, Агенцијата за остварување на правата на заедниците и Советот за радиодифузија. На ваквата одлука се спротивставил Народниот правобранител кој укажал дека, како независен механизам, тој одбива да учествува во работата на ова тело.³⁸ По 2015 година, националните институции за човекови права и другите независни државни органи имаат статус на надворешни членови.

Националните институции за човекови права, како засегнати страни, имаат можност да поднесуваат самостојни извештаи до телата за човекови права на ОН. Во практиката, Народниот правобранител на Република Македонија е единствената ваква институција која поднесува само-

35 Годишен извештај за работата на Дирекцијата за заштита на личните податоци во 2015 година, достапен на: http://dzlp.mk/sites/default/files/u4/Godisen_izvestaj_DZLP_2015_mk.pdf

36 Информацијата е добиена за време на интервјуата со претставник на Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во РМ и со претставници на Министерството за надворешни работи.

37 National Mechanisms for Reporting and Follow-up - A practical guide to effective state engagement with international human

rights mechanisms, стр. 4. Достапно на: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf

38 Информација добиена за време на интервјуто со Народниот правобранител.

стојни извештаи. Иако формирана во 2011 година, Комисијата за заштита од дискриминација, како национална институција за човекови права, досега нема поднесено самостоен извештај до некое од телата за човекови права на ОН. Почнувајќи од 2012 година, забележана е зголемена активност на ова поле од страна на Народниот правобранител. Во последните четири години, оваа институција испраќа самостојни извештаи до повеќето тела за човекови права на ОН.

3. КАНЦЕЛАРИЈАТА НА ПОСТОЈАНИОТ КООРДИНАТОР НА ОН ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Главната улога на канцелариите на постојаните координатори на ОН во државите членки е креирање заеднички форум за претставници на: владите, националните механизми за човекови права, здруженијата на граѓани и други засегнати страни (како што се, на пр., претставници на парламентите и правосудството). Постојаните координатори доставуваат до владите упатства, препораки и други документи кои се однесуваат на процесот на рапортирање и следење на препораките усвоени од комитетите или од други тела на ОН. Тие организираат работилници и обуки за чинителите и засегнатите страни, а на овие субјекти им нудат и техничка помош при нивното обраќање до телата за човекови права на ОН.

Во текот на 2014 година, Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во Република Македонија организираше консултативни средби за имплементација на препораките за РМ донесени во рамки на вториот циклус од Универзалниот периодичен преглед на Советот за човекови права на ОН, на која присуствуваа претставници на граѓански организации и државни службеници вклучени во процесот на рапортирање.³⁹ Во текот на 2015 и 2016 година, Канцеларијата организираше четири обуки за претставници на експертската група во рамките на Меѓуресорското тело.⁴⁰ Канцеларијата организира и обуки и работилници за здруженија на граѓани, особено во периодите пред или за време на рапортирањето на државата пред телата за човекови права на ОН или во текот на следењето на исполнувањето на препораките од овие тела.

4. ГРАЃАНСКО ОПШТЕСТВО

Во последната група засегнати страни која активно може да учествува во процесот на рапортирање и следење на исполнувањето на препораките од комитетите за човекови права спаѓаат здруженијата

³⁹ Извештај за 2014 година – Одделение за соработка со невладини организации, стр. 50. Достапно на http://www.nvosorabotka.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/lzvestaj2014Tabelaren_del.doc

⁴⁰ Информацијата е добиена за време на интервјуата со претставник на Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во РМ и со претставници на Министерството за надворешни работи.

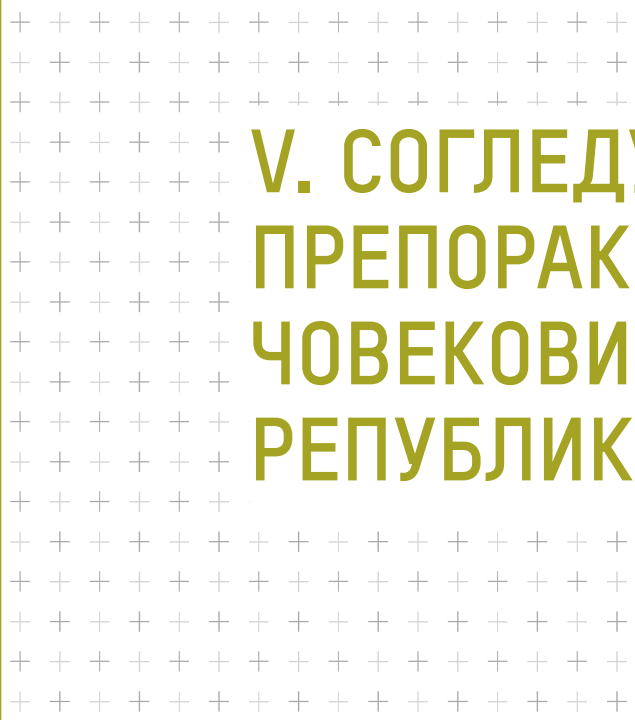
на граѓани. Учеството на здруженијата на граѓани во работата на комитетите е од особена важност зашто овие здруженија се извор на веродостојни и независни податоци и информации. Граѓанското општество се состои од индивидуи, групи и организации, како што се, на пример: невладини организации, здруженија на новинари, синдикати, адвокатски комори, неформални движења, активисти, бранители на човекови права, итн. Телата за човекови права го охрабруваат учеството во нивната работа на сите домашни и меѓународни претставници за човекови права кои имаат знаења и искуство во областа на човековите права.

Република Македонија има динамично граѓанско општество во кое најактивна улога имаат граѓанските организации. За време на последните три извештајни периоди, до телата за човекови права на ОН се испратени над четириесет поднесоци (извештаи во сенка или предлози за списоците со прашања) од страна на повеќе од дваесет невладини организации и коалиции. Најголемиот број активни организации се домашни, но со свои поднесоци учествувале и пет меѓународни невладини организации. Меѓу домашните организации, најактивни во оваа област се Хелсиншкиот комитет за човекови права, Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените (ЕСЕ), Асоцијацијата за здравствена едукација и истражување (ХЕРА), Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинали-

зираните групи“ и Реактор – Истражување во акција. Меѓу меѓународните невладини организации, најактивни се Европскиот центар за правата на Ромите (ERRC), Светската организација против тортура (ОМСТ) и Амнести интернешнел.

Покрај испраќање поднесоци до телата за човекови права на ОН, претставници на граѓанското општество од Република Македонија имаат повремени консултативни состаноци (во Женева или преку видеолинк) со членовите на комитетите, со претставници на делегациите на државите членки на Советот за човекови права и со неколку амбасади во државата, како и кратки обраќања за време на подготвителната и пленарната седница на Советот за човекови права, итн. Дополнително, дел од граѓанските организации учествуваат во јавната промоција на инструментите и механизмите на ОН, ги дисеминираат завршните согледувања и препораки, организираат директен видеопренос за време на пленарните седници на комитетите и го следат исполнувањето на препораките на телата за човекови права упатени кон Република Македонија.⁴¹

⁴¹ Види, на пр., <http://www.mhc.org.mk/announcements/290> (Хелсиншки комитет), <http://www.soros.org.mk/mk/Home/NewsAndActivity?newsID=389&catID=7> (ФООМ), <https://goo.gl/JgV4Ch> (ХЕРА), <http://www.esem.org.mk/index.php/rezultati/11-rezultati/2180-monitoring-na-spoveduvanja-na-covekovite-prava-rezultati.html> (ЕСЕ).

V. СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ НА ТЕЛАТА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА НА ОН ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

По разгледувањето и дијалогот за извештаите на Република Македонија, телата за човекови права на ОН ги објавуваат своите завршни согледувања во кои се содржани препораки за државата.⁴² Завршните согледувања содржат потврда за позитивните чекори што државата ги презема при исполнувањето на обврските, забелешки за областите во кои постои загриженост поради неисполнетите обврски, и препораки за нивно надминување. Поздравена е одлуката за „постојана покана“ преку која државата прифаќа посети, односно, меѓународни истражни постапки, доколку телата се сомневаат дека на нејзина територија се случуваат сериозни повреди на човековите права.

Позитивните согледувања се однесуваат на: ратификација на нови договори⁴³, усвојување нови закони или измена и дополнување на постоечки-

42 Сите завршни согледувања и препораките содржани во нив се достапни во базата на податоци на телата за човекови права на ОН: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en

43 На пр., Конвенцијата за правата на лицата со попреченост и нејзиниот Факултативен протокол.

те закони⁴⁴, усвојување национални стратегии, програми и планови⁴⁵ и формирање нови тела.⁴⁶ Телата за човекови права скоро никогаш немаат поздравено конкретна државна активност која прикажала реални резултати и преку која целосно била исполнета некоја препорака. Делумен исклучок е позитивното согледување на Комитетот за елиминација на расната дискриминација, според кој државата овозможила намалување на напуштањето на образовниот процес од страна на припадниците на малцинските заедници, како и зголемување на бројот на студенти (особено девојки) во средното и високото образование.⁴⁷

44 На пр., законите за: 1) спречување и заштита од дискриминација; 2) превенција, спречување и заштита од семејно насилство; 3) еднакви можности на жените и мажите; 4) бесплатна правна помош; 5) минимална плата итн.

45 На пр., стратегиите за: 1) здравствена заштита во затворите; 2) полова еднаквост, 3) превенција и заштита од семејно насилство; 4) борба со трговијата со луѓе и нелегални мигранти; 5) намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост итн. Програмите за: 1) активна здравствена заштита на мајки и деца, 2) систематски преглед на ученици и студенти итн. Акциски планови за: 1) промоција на статусот на Ромките; 2) превенција и борба со сексуалната експлоатација и педофилијата, итн.

46 На пр.: 1) Националниот превентивен механизам во рамките на Народниот правобранител; 2) Меѓуресорското тело за човекови права; 3) Националната комисија за правата на детето, итн.

47 Според овој комитет, делумното исполнување се должело на: 1) воведувањето задолжително средно образование; 2) бесплатниот превоз за

Препораката испратена од мнозинството тела за човекови права е итно спроведување попис на населението. Според нив, резултатите од пописот не се користат само за демографскиот состав туку и за правилно дополнување на базите на податоци во различни области (трговија со луѓе, семејно насилство и сл.) и за поднесувањето извештаи до телата за човекови права на ОН. Во продолжение се издвоени најзначајните препораки упатени до државата кои се повторуваат од три или повеќе тела. Целта на овој дел од анализата не е да го замени процесот на групирање и утврдување приоритети, што е обврска на државата, туку да даде кус и разбирлив приказ на најзначајните проблеми од областа на човековите права.

ученици што живеат подалеку од два километра од училиштето; 3) проектот за стипендии, менторства и тугорства за средношколците Роми; 4) проектот за финансиска помош на средношколци чии родители се корисници на социјална помош.

ЛЕГЕНДА:

Препораката не се спроведува.	Преземените мерки не одат во насока на спроведување на препораката.	Се преземаат мерки за спроведување на препораката.
-------------------------------	---	--

РОМИ	Препораки од: CAT, CCPR, CESCR, CERD, CEDAW, HRC
Дискриминација	Уште од пред осамостојувањето на РМ, па до денес, Ромите биле и сè уште се најдискриминираната заедница во државата. Дискриминаторско постапување се практикува и од државните институции, и во секојдневниот живот, од страна на другите граѓани. Најзабележителна е дискриминацијата од страна на полициските службеници, кои покрај дискриминацијата врз основа на етничката припадност, често ги малтретираат и нехумано постапуваат со Ромите. Препораката од комитетите е секој случај на тортура или малтретирање да биде целосно истражен, сторителот да биде казнет, а жртвата да биде обесштетена.
Тортура и малтретирање	
Слобода на движење	
Жени и девојки	Ромите се единствената заедница која се соочува со расно профилирање при обидите да го користат правото на слободно движење надвор од државата. Главната препорака за овој проблем е државата да не им го скратува тоа уставно загарантираното право и истовремено да им овозможи подобри услови за живот, за тие да не бидат доведени во ситуација да бараат азил во западноевропските земји.
Напуштање на образованието	Иако постојат голем број национални стратегии и планови за елиминација на дискриминацијата на Ромите, вклучително и Декадата на Ромите, комитетите препорачуваат тие да не останат само формалност, туку реално да бидат имплементирани. Во таа насока се надоврзува и препораката за распределување државни финансиски средства за спроведувањето на овие стратегии, имајќи предвид дека, во овој момент, државата не одвојува средства од буџетот за таа намена, односно, финансирањето главно доаѓа од меѓународни и домашни невладини организации.
Сегрегација во образованието	
Малолетнички бракови	
Деца на улица	
Лични документи	

Здравствена заштита	<p>Особено загрижувачки е трендот на напуштање на образованието од страна на Ромите, посебно девојките. Препораката на комитетите е државата да преземе мерки за спречување на оваа појава и да овозможи враќање во училиштата на оние кои го напуштиле образованието, како и сериозно да ги истражи наодите на Народниот правобранител според кои голем број Роми се праќаат во училишта за деца со посебни потреби. Комитетите нотирале одреден почетен напредок, но предлагаат целосно укинување на оваа практика.</p> <p>Припадниците на ромската етничка заедница сè уште практикуваат договорени малолетнички бракови, а во своите досегашни заложби, државата не презела никакви мерки да ја спречи таквата практика. Комитетите препорачуваат државата да изготви програма за подигнување на свеста кај ромската заедница дека таквите бракови се недозволени.</p> <p>Голем проблем претставуваат децата што живеат на улица, при што главната препорака е државата да го пронајде коренот на проблемот во соработка со родителите и со невладините организации, со што постепено би се елиминирала таквата појава. Истовремено се препорачува децата да имаат и пристап до рехабилитациски програми за откажување од наркотични средства.</p> <p>Битна препорака е државата да спроведе постапка за идентификување на сите деца кои не се евидентирани во матичната книга на родени за тие да можат да добијат лични документи со кои ќе можат да ги користат сите социјални права што законски им следуваат.</p> <p>Во однос на здравствената заштита на Ромките, комитетите изразуваат огромна загриженост за немањето пристап до основните здравствени услуги. Следствено, се препорачува во најскоро време да им се обезбеди услуга од гинеколог, како и редовна контрола на приватните здравствени установи кои, злоупотребувајќи ја неинформираноста на жените и девојките, наплатуваат услуги што законски се бесплатни.</p>
--------------------------------	--

СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО	Препораки од: CAT, CCPR, CESCR, CEDAW, CRC, HRC
Ниска свест	Проблемите поврзани со семејното/домашното насилство влечат корени од многу одамна, а во многу рурални места овој феномен се смета за вообичаен. Зачудувачки голем број жени сметаат дека мажот е глава на семејството и има право да ги решава проблемите со насилство, воопшто не знаејќи дека тоа, всушност, претставува кривично дело. Главната препорака на комитетите е дека државата мора ефективно да го спречува и да се бори со семејното насилство, како и да ги казнува сторителите, а тоа, за почеток, би се спроведувало со екстензивни кампањи за подигнување на свеста и знаењето за проблемот.
Непријавување на насилството	Иако државата презема одредени чекори во таа насока, забелешката на комитетите е дека тие се недоволни, односно, не постои задоволителна заштита ниту за жените, ниту за децата. Една од препораките е отворање повеќе центри за жртвите каде што тие би можеле да побараат заштита. Следната препорака е ефективно казнување на сторителите, бидејќи во спротивно, тие ќе продолжат со своите незаконски постапки.
База на податоци	Следен утврден проблем е непријавувањето на семејно насилство од страна на жртвите и непостоење база на податоци која би овозможила следење на влијанието на кампањите, дали веќе еднаш казнетите сторители го повториле истото или слично дело, дали се намалува бројот на жртви и слично. Препораката е државата да продолжи и да ги интензивира кампањите за подигнување на свеста и истовремено да спроведува обуки за полициските службеници и за медицинскиот персонал во насока на препознавање на жртвите на семејното насилство, како и обуки за социјалните работници, со цел обезбедување психо-социјални услуги на жртвите.
Неказнување на сторителите	Иако комитетите се задоволни со создадената база на податоци ЛИРИКУС, препораката е таа да се зајакне и да се подобри за да може да одговори на намената.
Обуки	Во однос на законодавството, комитетите препорачуваат зајакнување на кривичното и семејното право за насилството врз жените (многу построго казнување на сторителите), жените да бидат охрабрени да го пријавуваат насилството со тоа што ќе им биде гарантирана заштита, што подразбира зголемување на бројот на центрите за помош со соодветно обучен персонал.
Центри за помош на жртвите	Најважната препорака во однос на семејното насилство врз децата е целосно укинување на телесното казнување и во домот.
Заострување на казнената политика	
Телесно казнување на деца	

ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ	Препораки од: CAT, CCPR, CESCR, CEDAW, CRC, HRC
Сексуална експлоатација	<p>Трговијата со луѓе, особено со жени и деца, е сериозен проблем во Република Македонија. Жртвите нелегално се пренесуваат од други земји (особено од Источна Европа) и најчесто се продаваат за сексуална експлоатација. Државата веќе има прифатено препорака од комитетите за вметнување на трговијата со луѓе како посебно кривично тело во Кривичниот законик. Иако постои заштита од формален аспект, проблемот не може да се реши доколку не се казнуваат сторителите. Конкретна препорака во тој правец подразбира интензивни обуки и едукација, како на полициските така и на царинските службеници, за ефективно откривање на трговците со луѓе.</p>
Заострување на казнената политика	
Обуки и едукација	
Центри за заштита и реинтеграција	<p>Една од препораките на комитетите се однесува на жртвите. Имено, државата мора да обезбеди соодветни центри за нивна заштита и реинтеграција во општествениот живот, како и можност да добијат отштета во редовна постапка пред суд.</p>
Обесштетување	
База на податоци	<p>Друга препорака е формирање база на податоци која ќе овозможи следење на бројот на жртви кои пријавиле трговија со луѓе, колку од нив се деца, а колку се возрасни, колку сторители се гонети, а колку се осудени.</p>
Државна стратегија	<p>Комитетите позитивно го оцениле прифаќањето на голем дел од препораките од страна на државата, но постои мислење дека тоа само делумно го решава проблемот, бидејќи не е доволно препораките само формално да се спроведуваат, туку нивното исполнување треба да даде резултати. Иако трговијата со луѓе е вметната во Кривичниот законик како посебно кривично дело, тоа нема ефект доколку сторителите не се пријавени и казнети.</p>
Заштита	<p>Следејќи ги претходните препораки, РМ има усвоено стратегија за борба со трговијата со луѓе. Меѓутоа, и оваа стратегија не се имплементира ефективно. Препорака на комитетите е да се идентификува коренот на проблемот со трговијата на луѓе за да може да се спречи и да се направи специјална програма за жените кои се обидуваат да престанат со проституција, што би резултирало со казнување на оние кои ги препродавале за сексуална експлоатација.</p>

НЕЗАПОЗНАЕНОСТ НА ЈАВНОСТА СО КОНВЕНЦИИТЕ	Препораки од: CAT, CCPR, CESCR, CEDAW, CERD, CRC, HRC
Промоција	<p>Како потписничка на конвенциите и во согласност со Уставот, Република Македонија се обврзува да ги почитува и заштитува сите права што произлегуваат од нив. Сепак, во практиката често се случува спротивното, па токму државата е онаа која ги крши основните човекови слободи и права.</p> <p>И покрај обврската за промоција на човековите права, ретки се граѓаните кои ги знаат нивните загарантирани права и како може да ги остваруваат или заштитуваат. Главната препорака од сите комитети до државата е да ја запознае јавноста со одредбите од конвенциите, како и со извештаите кои Република Македонија задолжително ги поднесува до комитетите. Иако уште од осамостојувањето, па сè до денес, комитетите постојано ја потенцираат потребата државата да ги информира своите граѓани, тоа не се случува. И покрај тоа што комитетите бараат од Република Македонија редовно да го вклучува граѓанскиот невладин сектор при изготвување на своите извештаи, со цел да испрати балансиран и веродостоен извештај, државата најчесто ги игнорира таквите барања.</p>
Информирање на јавноста	
Вклучување на невладиниот сектор	<p>Поразителен факт во врска со овој проблем (кога државата се штити од информирање на граѓаните) е тоа што во 25-годишното постоење како независна држава, судиите немаат донесено ниту една пресуда која се темели на член од која било од конвенциите.</p>
Дисеминација	<p>Благодарение на дел од невладините организации кои ги следат состојбите со комитетите, во последниве години може да се забележи мал напредок во однос на запознавање на јавноста со меѓународните договори за човекови права.</p>

НЕКАЗНИВОСТ НА ПОЛИЦИСКИТЕ СЛУЖБЕНИЦИ	Препораки од: CAT, CCPR, HRC
Тортура и малтретирање	<p>Уште од минатиот социјалистички систем, во Република Македонија преовладува мислењето дека полициските службеници имаат право да вршат тортура и насилство врз осомничени или осудени лица. Долго време државата не преземаше никакви мерки во врска со очигледното кршење на основните човекови права од своите полициски службеници. Комитетите децидно препорачуваат ниту еден случај на тортура и насилство извршено од страна на полициски службеници да не мине неказнето. Препораката е државата да го истражи темелно секој случај и доколку се утврди пречекорување на овластувањата, сторителот да биде казнет соодветно на стореното дело. Со тоа би се овозможило враќање на довербата на граѓаните во полицијата, чија главна цел е да ги штити нивните права. Сепак, државата има воспоставено систем во кој таквите сторители се заштитени. Имено, во рамките на МВР постои Сектор за внатрешна контрола кој ги разгледува поднесените претставки за злоупотреба на полициските овластувања, па доколку се утврди прекршување, сторителот треба да се казни. Меѓутоа, во досегашната практика, незначителен број полициски службеници се соочиле со казна, и покрај бројните поплаки од граѓани и претставки од Народниот правобранител.</p> <p>Следна препорака во оваа насока е доколку одреден полициски службеник е осомничен за тортура или насилство, тој да биде суспендиран за времетраење на постапката за утврдување на вината, но и оваа препорака државата не ја почитува во целост.</p> <p>Иако комитетите имаат бројни забелешки за (не)зависноста на Секторот за внатрешна контрола и препорачале формирање вистински независно тело кое ќе врши надворешна контрола, државата ги игнорира тие препораки и сè уште нема формирано такво тело.</p>
Ефективни истраги	
Пречекорување на овластувањата	
Доверба кај граѓаните	
Сектор за внатрешна контрола	
Суспендирање од работното место	
Надворешен контролен механизам	
Обуки	
Обесштетување на жртвите на насилство	

	Полициската бруталност ја имаат посведочено голем број граѓани, вклучително и голем број осудени лица. Препораката на комитетите е државата да овозможи професионални обуки за припадниците на полицијата кои ќе вклучат целосно почитување на човековите права, и со чија помош полициските службеници целосно ќе ги разберат нивните права, без да ги пречекоруваат. Во случај на докажана вина, сторителите мора да бидат казнети, а жртвата мора да биде обесштетена.
--	---

ЛГБТИ	Препораки од: CAT, CCPR, CEDAW, CESCR, HRC
Малтретирање	<p>Припадниците на ЛГБТИ заедницата во Република Македонија често се соочуваат со физички и вербални напади и малтретирања. Покрај државата, вината за таквата ситуација паѓа и на самите граѓани кои во духот на патријархалноста, ги сметаат ЛГБТИ лицата за различни од себе, а често и за неприродни човечки суштества. Основната препорака на комитетите е државата да преземе итни и ефективни мерки за заштита на овие лица од напади, насилство и произволно притворање. Понатаму, треба да спроведе правична и ефективна истрага за сите акти на насилство, сите сторители да се соочат со правдата, а жртвите да добијат отштета.</p> <p>Во Законот за спречување и заштита од дискриминација постојат неколку таксативно наброени основи според кои е забранета дискриминацијата, но тие не ја вклучуваат дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Оттука произлегува и препораката на комитетите за дополнување на Законот во насока на експлицитно забранување на ваквата дискриминација и истовремено спроведување обуки за јавните службеници.</p> <p>Препораките дадени во оваа област ја вклучуваат и онаа со која се бара државата да им овозможи на истополовите парови да ги уживаат истите права како и брачните парови и да работи на искоренување на стереотипите за стигматизација на ЛГБТИ лицата, меѓу другото, и преку јавни кампањи.</p> <p>И покрај ваквите препораки, државата експлицитно одбива да ги прифати и да преземе активности во насока на нивно исполнување.</p>
Заштита	
Ефективна истрага	
Легислативни измени	
Дискриминација	
Јавни кампањи	

БЕГАЛЦИ И МИГРАНТИ	Препораки од: CAT, CCPR, CERD, CESCR, HRC
Услови за живот во прифатните центри	Последниве неколку години голем проблем во цела Европа претставува ситуацијата со бегалците, мигрантите и барателите на азил. Територијата на Република Македонија е дел од таканаречената Балканска рута. Во обидот да им се помогне на голем број бегалци и мигранти, беа отворени прифатните центри во Гевгелија „Винојуг“ (на границата со Грција) и во Табановце (на границата со Србија). Условите за престој во овие центри се под сите стандарди, па препораката од комитетите е државата да овозможи соодветни услови за живот, со пристап до основните услуги (здравствени, социјални, образовни итн.).
Право на слобода и сигурност	
Противправно лишување од слобода	Дел од бегалците беа сместувани во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, кој беше пренатрупан и не ги задоволуваше ниту најосновните услови за живот. Оттука главната препорака на комитетите беше затворање на Центарот, која државата не ја прифати веднаш, и потоа не ја исполни во целост. Друга важна препорака за Република Македонија се однесува на користењето на притворот исклучиво како последна опција, избегнување децата без придружба да се сместуваат во исти објекти со возрасните, и стриктно почитување на принципот за непрогонување (non-refoulement), односно лицата да не се враќаат во државите од каде што доаѓаат или во други држави доколку таму би се соочиле со прогон.
Постапка за азил	
Non-refoulement	
Криумчарење	
Затворање на границите	Прифаќајќи дел од претходните препораки на комитетите за зголемување на казните за криумчарите, во Република Македонија се создаде нов проблем: бегалците и мигрантите кои биле жртви на криумчарење се задржувани во притвор за да се обезбеди нивното присуство како сведоци во постапка пред суд. Препораката во овие ситуации е државата да се воздржи од притворање на овие лица и значително да го намали времето кое тие може да го поминат затворени во согласност со Законот за странци. Сепак, останува впечатокот дека државата несоодветно се справи со проблемите со кои се соочија бегалците и мигрантите во однос на почитување на нивните основни човекови права, а на крај и целосно ги затвори границите.

ЕДНАКОВ ТРЕТМАН НА ЖЕНИТЕ	Препораки од: ССРР, CEDAW, CERD, CЕССR, HRC
Еднакви можности на мажите и жените	И во 21-ви век, во македонското општество преовладува патријархалното воспитување, кое особено доаѓа до израз во руралните средини и кај припадниците на малцинските заедници. Иако во однос на законската регулатива, Република Македонија може да се пофали со соодветни законски решенија, тие немаат голем ефект во секојдневниот живот. Законот за еднакви можности на жените и мажите не се спроведува доследно, па затоа главната препорака на комитетите е државата да вложи поголеми напори да го зголеми учеството на жените во политичкиот и во јавниот живот, особено во процесите на одлучување. Друга важна препорака се однесува на потребата државата да ја намалува и постепено да ја елиминира разликата во приходите меѓу жените и мажите, односно, да се почитува принципот <i>иста плата за иста работа</i> .
Учество во политичкиот и јавниот живот	
Иста плата за иста работа	
Стереотипи кон жените	Покрај ова, во препораките се посочува државата да спроведе кампањи за промена на свеста на граѓаните за стереотипите кои ги имаат во однос на улогата и обврските на жената во семејството и во општеството, особено меѓу самите жени. За таа цел, потребно е да се воведат привремени специјални мерки за вработување жени во сите области каде што се малку или воопшто не се застапени.
Образование во руралните средини	Исто така, потребно е да се подигне свеста и за моќта на образованието, особено во руралните средини, каде што голем дел од девојките го напуштаат образовниот процес, пред сè, поради домашни обврски. Особено загрижува немањето пристап до редовни здравствени услуги во руралните средини.
Здравствени услуги во руралните средини	Иако, главно, државата има прифатено повеќе препораки, резултатите сè уште изостануваат, па потребно е да се вложат поголеми напори за остварување вистинска еднаквост. Кон остварувањето на таа цел голем проблем претставува лицемерното однесување на државата која, од една страна, ги прифаќа препораките, но од друга страна, не финансира ниту една програма за остварување на еднаквоста (програмите главно се финансираат од невладиниот сектор), а истовремено троши огромни средства за кампањи во кои жената се претставува како средство за зголемување на наталитетот (кампањите за трето дете) и делумно го забранува слободниот избор на жената во однос на прекинување на бременоста (новиот закон за прекинување на бременост).
Абортус	

ПРАВОСУДСТВО И ПРИСЛУШУВАЊЕ	Препораки од: САТ, ССРР, НРС
Независност	И по долги години самостојност, Република Македонија не успеа да обезбеди услови за независно судство. Како поминуваа годините, довербата во судските институции константно се намалуваше за да кулминира со аферата за прислушување на комуникациите.
Реформи во судството	И пред објавувањето на прислушуваниите разговори, комитетите имаа забелешки за неспроведувањето вистинска реформа во судството. Недостигот на независност, политичките влијанија врз изборот на судии и јавни обвинители, како и врз одредени судски постапки, се само дел од забелешките. Препораките во таа насока се државата да гарантира дека изборот и напредувањето на судиите се одвиваат без мешање на извршната власт, да им се овозможи на судиите и јавните обвинители да ја вршат својата работа без притисок од другите власти, како и да се подобри функционирањето на судскиот систем со зголемување на компетентниот и професионално обучен кадар. Државата навидум ги прифати овие препораки, но <i>de facto</i> не ги спроведе. Судската реформа што се спроведуваше ги заобиколи овие препораки.
Избор и напредување на судиите	И пред објавувањето на прислушуваниите разговори, комитетите имаа забелешки за неспроведувањето вистинска реформа во судството. Недостигот на независност, политичките влијанија врз изборот на судии и јавни обвинители, како и врз одредени судски постапки, се само дел од забелешките. Препораките во таа насока се државата да гарантира дека изборот и напредувањето на судиите се одвиваат без мешање на извршната власт, да им се овозможи на судиите и јавните обвинители да ја вршат својата работа без притисок од другите власти, како и да се подобри функционирањето на судскиот систем со зголемување на компетентниот и професионално обучен кадар. Државата навидум ги прифати овие препораки, но <i>de facto</i> не ги спроведе. Судската реформа што се спроведуваше ги заобиколи овие препораки.
Ефективна истрага	По објавувањето на аферата со прислушувањето, во голем дел од снимките достапни до јавноста можеше да се чуе вмешаноста на високи владини претставници во процеси кои ја поткопуваат независноста на судството и на јавното обвинителство, особено во начинот на нивниот избор.
Специјално јавно обвинителство	<p>Главна препорака во оваа насока е државата да овозможи независна, темелна и непристрасна истрага за сите наводи кои произлегуваат од аферата, без разлика од каде и на кој начин се прибавени снимките, и доколку се утврди вина, сторителите да се соочат со соодветна казна.</p> <p>И покрај формирањето на Специјалното јавно обвинителство, ниту државата, ниту судството не успеа да ги спроведе препораките на комитетите.</p>

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ	Препораки од: CAT, CCPR, CESCR, CERD, CRC, HRC
Париски принципи	Народниот правобранител е важна алка во промоцијата, превенцијата и заштитата на човековите права. Меѓутоа, во РМ неговата улога и влијание константно се ограничуваат, пред сè, од политички причини. Главната забелешка од комитетите се однесува токму на неговата ограничена улога, па затоа се препорачува зајакнување на позицијата на Народниот правобранител. Зајакнувањето се однесува на законско зголемување на неговите надлежности во корелација со Париските принципи кои претставуваат збир од меѓународни стандарди во областа на заштитата и промоцијата на човековите права, прифатени од државите членки на Обединетите нации. Принципите му даваат нова димензија на постапувањето на Народниот правобранител. И покрај бројните препораки повторени по неколкупати од повеќето комитети, Народниот правобранител сè уште не ги исполнува Париските принципи.
Национален превентивен механизам	Позитивен напредок е забележан во востанувањето посебно тело при НП, односно националниот превентивен механизам, меѓутоа законските измени се недоволни сами по себе, со оглед на тоа што ова тело нема доволно човечки и финансиски ресурси за да ја извршува својата функција. Една од препораките е да се овозможи, без одлагање, поголема финансиска независност на ова тело за да се вработи потребниот стручен персонал.
Финансиска независност	Друга важна препорака се однесува на заменик народниот правобранител, чија улога подразбира тој/таа да биде постојано достапен за секое дете и да биде соодветно екипиран за да може да ги истражи сите наводи за прекршување на правата на децата. Во таа насока, како проблем се јавува и фактот што децата и нивните родители воопшто не се запознаени со можноста да поднесат претставка за заштита на правата на децата. И повторно, причините кои го спречуваат Народниот правобранител успешно да ја врши таа улога се недоволните финансиски и човекови ресурси.
Човечки ресурси	Неговата ограниченост најјасно се гледа во нецелосната соработка од страна на државните институции кои често или ги отфрлаат или ги игнорираат неговите претставки. Затоа е потребно државата сериозно да ги инкорпорира препораките на комитетите, а пред сè, главната препорака која се однесува на зајакнување на неговата независност од политичките актери.
Заштита на правата на децата	
Несоработка на државните институции	
Политичка независност	

ЗАТВОРИ И ЗАКОН ЗА АМНЕСТИЈА	Препораки од: CAT, CCRP, HRC
Пренатрупаност	<p>Состојбата со затворите во Република Македонија е проблем кој постои одамна. Уште во првите извештаи на комитетите се посочуваат поголем број проблеми кои постојат и денес, а се однесуваат на кршењето на основните права и слободи на затворените лица. Некои од поголемите проблеми се: пренатрупаноста, лошите хигиенски услови, немањето доволен медицински персонал, сместувањето малолетници во исти простории со возрасни затвореници, како и тортурата со која се соочуваат затворените лица од страна на затворската полиција. Државата ги прифати овие препораки и започна со спроведување на затворската реформа која ја подели на две компоненти: првата се однесува на подобрувањето на условите во затворите, а втората се однесува на зголемувањето на персоналот и на подобрувањето на неговата стручност.</p> <p>И покрај оваа реформа (која сè уште не е завршена), состојбата во затворите не се подобрува. Препораките се однесуваат на забрзување на процесот на изградба на нови објекти и реновирање на постоечките во согласност со меѓународните стандарди, како и на тоа државата веднаш да преземе мерки за запирање на насилството во затворите, како од страна на полицискиот персонал, така и меѓу самите затвореници, и сите случаи да се истражат, а сторителите да се казнат.</p> <p>Неколку од комитетите изразија длабока загриженост и за автентичното толкување на Законот за амнестија со кое се овозможи, со политичка одлука, да не се гонат осомничените од таканаречените Хашки случаи кои ѝ беа отстапени на Република Македонија за постапување, а се однесуваат на воени злосторства. Препораката е државата да размисли за промена на законот и за негово усогласување со меѓународното право, со цел наводите за тортура да не бидат изземени од истрага и гонење. До денес државата ги нема прифатено овие препораки.</p>
Услови за живот	
Медицински услуги	
Изградба и реконструкција на затвори	
Насилство	
Воени злосторства	

МЕДИУМИ И НОВИНАРИ	Препораки од: ССРР, СЕРД, НРС
Пад на слободата на известување	<p>Загрижувачка е состојбата со медиумите и правата на новинарите. Веќе неколку години наназад, државата отворено го дискредитира новинарството, па во однос на слободата на медиумите, бележи драстичен пад на ранк-листата на <i>Репортери без граници</i>. Иако критики доаѓаат од сите страни (и домашни и меѓународни), се чини дека овој проблем воопшто не е ставен на дневен ред.</p> <p>Во своите последни препораки, комитетите се задржуваат на два проблема. Првата забелешка се однесува на селективното распределување на јавните средства за медиумите, како и на целосната пристрасност на Советот за радиодифузија (каде што државата го удвои бројот на членовите кои самата ги назначува). Втората забелешка се однесува на нападите и притворањето новинари кои се критички настроени кон власта, а за сметка на тоа, власта и понатаму ги штити од гонење за говор на омраза новинарите и медиумите коишто шират повици за линч, а се блиски до неа. Препораката е државата целосно да се воздржи од ограничување на слободата на говорот и да ги заштити новинарите од закани и насилство, и да ги казнува оние новинари што промовираат дискриминација, расизам и меѓуетнички тензии преку медиумите.</p>
Селективно финансирање	
Совет за радиодифузија (Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги)	
Говор на омраза	
Заштитени новинари	
Притворени новинари	

VI. ЗАКЛУЧОК

Република Македонија има пристапено кон најголемиот број основни договори за човекови права на ОН. Имплементацијата на меѓународните обврски што произлегуваат од овие договори ја следат Советот за човекови права и седум комитети на ОН. Со одлука на Владата, формирано е Меѓуресорското тело за човекови права кое во 2016 година не одржало ниту една седница, со што овој национален механизам за известување и следење на состојбата со човековите права и слободи станува неефективен.

Препораките на телата за човекови права на ОН за Република Македонија, генерално, не се спроведуваат или се спроведуваат само формално-правно, но не и суштински. Постојат области во кои Република Македонија, наместо да ги унапредува, ги ограничува човековите права и слободи (на пр., измените на законот за абортус). Неспроведувањето попис ги прави невозможни веродостојното градење и дополнување на базите на податоци во различни области (на пр., трговија со луѓе, семејно насилство и сл.), со што телата за човекови права на ОН не добиваат точна и целосна слика за состојбите во државата.

Активностите на државата на полето на исполнување на меѓународните обврски во областа на човековите права и слободи се крајно нетранспарентни. Вклучувањето на граѓанското општество во процесот на составување на извештаите и следењето на исполнувањето на препораките е на многу ниско ниво. Граѓанското општество презема голем број од обврските на државата која не спроведува кампањи за промоција на човековите права и слободи, не прибира основни статистички индикатори и не креира бази на податоци и системи за информации, преку кои би можело да се следи исполнувањето на препораките дадени од телата за човекови права на ОН.

Според согледувањата и препораките на телата за човекови права на ОН, областите во кои Република Македонија најчесто не ги исполнува своите меѓународни обврски се: состојбата со Ромите (особено дискриминацијата, тортурата, малолетничките бракови, сегрегацијата, децата на улица и здравствената заштита); семејното насилство (особено телесното казнување на деца); трговијата со луѓе (особено сексуалната експлоатација и непостоењето центри за заштита и реинтеграција и база на податоци за жртвите); неказнивоста на полициските службеници (особено тортурата и малтретирањето, неефективните истраги, пречекорувањето на овластувањата и Секторот за внатрешна контрола); ЛГБТ заедницата (непостоењето промоција на правата,

превенцијата од насилство и заштитата); бегалците и мигрантите (свесното непочитување на домашното и меѓународното право); еднаквиот третман на жените и мажите (особено стереотипите кон жените, образованието и здравствените услуги во руралните средини и абортусот); правосудството и аферата со прислушувањето (особено независноста, реформите во судството, изборот и напредувањето на судиите, и односот кон Специјалното јавно обвинителство); Народниот правобранител (особено човечките ресурси и несоработката од страна на државните институции); затворите (особено пренапушеноста, условите за живот, медицинските услуги и насилството); амнестијата за воени злосторства, и новинарите и медиумите (особено падот на слободата на известување, селективното финансирање, говорот на омраза и заштитата на новинари).

VII. ПРЕПОРАКИ

Заради сеопфатно спроведување на обврските што произлегуваат од меѓународните договори, потребно е:

- + Да се ратификува потпишаната Меѓународна конвенција за заштита на сите лица од присилно исчезнување од 2006 година.
- + Да се потпише и ратификува Меѓународната конвенција за заштита на правата на сите работници мигранти и членовите на нивните семејства од 1990 година.
- + Да се ратификува потпишаниот Факултативен протокол на Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права од 1966 година.
- + Да се ратификува потпишаниот Факултативен протокол за постапката за поднесување претставки кон Конвенцијата за правата на детето од 1989 година.

- + Да се повлече изјавата кон Меѓународната конвенција за елиминирање на сите форми на расна дискриминација од 1965 година преку која државата не прифаќа претставки од физички лица или групи лица до Комитетот за елиминирање на расната дискриминација.
- + Да се продолжи со навременото составување и испраќање на националните извештаи до телата за човекови права на ОН.
- + Препораките да се спроведуваат суштински, а не само формално-правно.
- + Да се спроведе итен попис на населението.
- + Меѓуресорското тело за човекови права да одржува четири средби годишно, во согласност со одлуката на Владата за неговото основање.
- + Годишниот извештај за активностите на Меѓуресорското тело да биде редовно и навремено доставуван до Владата и да биде достапен за јавноста.
- + Преку дополнување на Одлуката за основање на Меѓуресорското тело, да се назначи претставник на граѓанското општество како надворешен член.
- + Задолжително вклучување на граѓанското општество за време на подготовката и испраќањето на националните извештаи до телата за човекови права на ОН.
- + Меѓуресорското тело да усвои акциски план кој ќе содржи индикатори и одредници за следење на исполнувањето на препораките на комитетите.
- + Во акцискиот план, препораките од комитетите да бидат групирани според тема, и тој да биде споделен со државните институции надлежни за неговото спроведување.
- + Меѓуресорското тело да создаде бази на податоци и систем за управување со информации во врска со обврските на државата што произлегуваат од меѓународните договори.
- + Меѓуресорското тело да креира своја веб-страница и да обезбеди присуство на социјалните мрежи.
- + Јавноста да биде навремено известена за пленарните седници на кои извештаите на државата се разгледуваат од страна на телата за човекови права на ОН, а седниците да се емитуваат на Собранискиот канал на Македонската радио телевизија;

- + Преку дисеминација на завршните согледувања и препораки за државата, Меѓуресорското тело да работи на подигање на јавната свест за човековите права и слободи и за можноста за нивна меѓународна заштита.
- + Експертската група при Меѓуресорското тело да покаже поголема самоиницијативност и да не биде зависна од логистичката поддршка на Канцеларијата на постојаниот координатор на ОН во Република Македонија.
- + Да се обезбедат дополнителни финансиски средства и човечки ресурси во Одделот за човекови права и соработка со НВО при МНР.
- + Државата да не се потпира на кампањите и заштитата на човековите права од страна на граѓанското општество, туку да заземе проактивна улога во нивното спроведување.

